

Samir Sadıqov
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
(Azərbaycan)
e-mail: samir_qismetoglu@mail.ru

TƏSVİRİ SƏNƏTDƏ CÜMHURİYYƏT

Azərbaycan ikinci dəfə müstəqilik əldə etdikdən sonra təsviri sənətin bütün sahələrində çalışan sənətkarlar Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə fəaliyyət göstərmiş tarixi şəxsiyyətlərin obrazlarını canlandırmaq sahəsində böyük işlər görməyə başladılar. Təsviri sənətin rəngkarlıq, qrafika və heykəltəraşlıq sahəsində Cümhuriyyətin yaradıcıları olan siyasi, mədəniyyət xadimlərini və generalların obrazları canlandırıldı. Bu sahədə bir çox xalq rəssamları yorulmaq bilmədən işlər yeninə yeritməyə başladılar. Bunların arasında həyatının bir çox hissəsi sürgünlərdə keçən və dövründə ata və anası Cümhuriyyətin yaradılmasında böyük işlər görən xalq rəssamı Oqtay Sadıqzadə olmuşdur. Oqtay Sadıqzadə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradıcısı olan Məmməd Əmin Rəsulzadənin portretini kreslodə oturan tərzdə əlində kitab təsvir etmişdir. Xalq rəssamı Oqtay Sadıqzadə atası Seyid Hüseyndən daima eşitmişdi ki, Məmməd Əmin Rəsulzadə xalqına sadıq bir ziyalı dövlət xadimi olmuşdur. Bu cəhətləri xalq rəssamı daima onda görüb hiss etmişdir. O, Azərbaycan ikinci dəfə müstəqilik qazandıqdan sonra Cümhuriyyətin yaradıcısı olan Məmməd Əmin Rəsulzadənin portretini yaratmaq qərarına gəldi. Xalq rəssamı siyasi xadimin portretini Xalq Cümhuriyyətini yaratdığı yaş dövründə təsvir etmişdir. Siyasi xadimin mənalı baxışları irəli, üç rəngli bayrağımıza tərəfə yönəlmişdir. Bu bayraq, azadlıq və istiqlal uğrunda ölənə qədər mübarizə aparan bir Azərbaycan oğlunun ümidləri hər zaman alışır, yanır. Bu tərz rəssam onun baxışlarından sezməyə müvəffəq olmuşdur. Doğrudan da Məmməd Əmin Rəsulzadənin yaratdığı Xalq Cümhuriyyətinin varisi olan müstəqil Azərbaycan respublikası bu gün öz azadlığı ilə dünyada tanınan ölkələr sırasında dayanır və tanınır.

Azərbaycan rəngkarlığında bir çox rəssamlar Xalq Cümhuriyyəti dövrünün siyasi, mədəni və generallarının obrazlarını yaratmışlar. Bunların arasında T.Ağababayevin, E.Məmmədovun, A.Məmmədovun, B.Yusifovun, C.Həmzəyevin və s. yaratdığı əsərləri qeyd etmək olar.

Xalq rəssamı Tofiq Ağababayev özünün düşüncəli halını, onun düşüncəsinə hakim kəsilən problemlərin bədii həll axtarışlarını tapmağa çalışmasını, daim düşüncədə olduğunu kətan üzərində məharətlə əks etdirmişdir. Bu xüsusiyyətləri özündə əks etdirən əsərlərdən biridə Azərbaycanın Xalq Cümhuriyyəti dövründə müdafiə Nazirinin müavini olmuş, general Əliağa Şıxlinskiyin portretində əks etdirmişdir.

General Əliağa Şıxlinskiyin portret obrazında rəssamın təqdim etdiyi şux, həm iddialı, həm də pozitiv daxili aləmin bədii tərənnümü ilə qarşılaşırıq. Bu şuxluğun daha da önə çəkilməsində əsas nüans kimi arxa fonun nöqtə və ləkələrlə yerinə yetirilmiş qırmızı çalar xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Fonla kəskin təzad təşkil edən obrazın hərbi geyiminin həm rəng həlli, həm ciddiyyəti əsərdə ekspressiya yaradaraq onun diqqət cəlb etməsinə şərait yaradır. İkidüyməli uzun pencəyin bir qədər açıq rəngi, qızılı-sarı saçaqlı poqonlar, medal və ordenlərin parıltılı tərənnümü bu təzadlı münasibəti göstərir. Rəssam əlində ağ əlcəklərini tutmuş generalın simasında vəzifəsinin, gündəlik yaşam tərzinin tələbindən irəli gələrək dərin ciddiyyəti, kəskinliyi deyil, onun daxilindən gələn mənəvi xarakterliliyini, gündəlik kəskinliyinin altında gizlənmiş xoş auranı xüsusi bədii ifadələrlə canlandırıb.

Rəssam Arif Məmmədovun “Cümhuriyyət xadimlərinin Gəncədə qarşılaşması” (2006) əsərində Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları olan Məmməd Əmin Rəsulzadənin, Fətəli Xan Xoyskinin və digər silahdaşlarının Gəncə sakinləri tərəfindən təmtəraqa qarşılanması səhnəsi öz əksini tapmışdır.

1918-ci ilin təzadlı hadisələri digər rəssamların da yaradıcılığında yer almışdır. Bu mənada Arif Məmmədovun “Cümhuriyyət xadimlərinin Gəncədə qarşılanması” (2006), Ceyhun Həməzəyevin “Cümhuriyyət” (2009) və s. müəlliflərin əsərlərinin adını çəkmək olar. Bir əsr bundan əvvəl yaşanan hadisələrə bu müxtəlif müəllif münasibətlərində onların zamanında hifz etdiyi mənəvi-ruhi dəyərləri gələcəyə daşımaq istəyi duyulur. Əgər hər bir sənət əsərinin həm də müxtəlif nəsillər arasında zəngin dəyər daşıyıcısı olan qırılmaz “mənəvi zəncir” yaradılmasına xidmət etdiyini nəzərə alsaq, onda Azərbaycan təsviri sənətinin müasir yaradıcılarının bu yolda uğurlu addımlar atdığını söyləmək olar. Onların zamanında əvəzolunmaz xilaskarlıq nümunəsi göstərmiş türk hərblilərinə bədii-tarixi münasibəti də bunu təsdiqləyir.

Dünyadan vaxtsız köçən rəssam Ceyhun Həməzəyev də 2009-cu ildə diplom işini “Cümhuriyyət” adlandırmış və onların yaradıcılıq fəaliyyətlərinə həsr etmişdir. Ceyhun Həməzəyevin Azərbaycan Demokratik Respublikasının

yaradılması tarixini özündə əks etdirən əsərdə iri ölçülü kompozisiyada yaradıldığı yeni elan olunmuş milli hökumətin Gəncədə keçirilən iclası təsvir olunmuşdur. Yaşıl rəngli masa ətrafında ölkənin müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparan insanlar görüntüyə gətirilmişlər. Bir qədər aralıda isə masa ətrafı qızğın mükəlliməyə qulaq kəsilən və yeni hökumətə bağlı adamların təsviri verilmişdir. Üfüqi kompozisiyanın uzunluğu boyu demək olar ki, yarıya bölünmüş görkəmində aşağı hissə məna-məzmun tutumun əsas daşıyıcısı, yuxarı isə ona köməkçi qismindədir. Aşağı hissədə əsas fiqurların rəng baxımından yaxınlıq təşkil edən geyimləri, onların ətrafına toplaşdıqları masanın yaşıl çaları ilə həmahənglik təşkil edir. Bu nisbi soyuqluğu pozan yalnız mizlərin qırmızı zoğalı çalarlı görkəmidir. Gənc rəssamın kompozisiyada tətbiq etdiyi məntiqli rəng həllinin sayəsində süjetin duyulası qabarıqlığı əldə olunmuşdur. Belə ki, aşağı hissəni iclasın baş tutduğu salonun döşəməsini tünd rənglərlə təqdim edən və yuxarıya doğru tədricən onun işıqlanmasına nail olan rəssam kompozisiyanın üfüq xəttini təşkil edən hissədə Milli Şura və hökumət nümayəndələrinin dialoq şəkilində olan (Məmməd Əmin Rəsulzadə, Fətəli Xan Xoyski, Nəsim bəy Yusifbəyli, Həsən bəy Ağayev, Əlimərdan bəy Topçubaşov və b.) ifadəli görüntüsünü əldə etmişdir. Ayaq üstə dayanmış Məmməd Əmin Rəsulzadənin çıxışına masa ətrafına toplaşmış əqidə dostlarının maraq dolusu qulaq kəsilmələri gənc rəssamın tərəfindən çox cəlbedici tərzdə təqdim olunmuşdur. Onların bir-birindən fərqli oturuş və baxışlarında durumun doğrudan da çətin olduğunu duymaq olur. Kompozisiyanın yuxarı hissəsinin kifayət qədər işıqlı və sakit rəngində isə əmin-amanlıq tutumu, rus-bolşevik əsarətindən xilas olan məmləkətin bundan sonra öz taleyini özü həll edə biləcəyinə bir bədii işarə mövcuddur. Bizcə özündə şərəfli tarixi keçmişimizi yaşadan bu əsər məntiqli və dəqiq kompozisiyasına, eləcə də yığcam rəng həllinə görə təhsil ocağı çərçivəsini aşdığını sərgiləməkdədir.

Sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, Əməkdar incəsənət xadimi Ziyadxan Əliyev qeyd edir ki, “Heç şübhəsiz gənc rəssam Ceyhun Həmzəyev üçün Cümhuriyyət kompozisiyasının inandırıcılığına nail olmaq heç də asan başa gəlməmişdir. Bunun üçün o, ilk növbədə Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranmasının, həmin əlamətdar Gəncə toplantısının tarixi ilə, iclas iştirakçılarının ömür yolu ilə tanış olmuşdur. Onun Gəncəyə gedib həmin iclasın keçirildiyi yerlə tanış olması da təsvirin real və inandırıcı biçimdə təqdimatında az rol oynanamışdır” [4. s. 23].

Gənc rəssam Bəxtiyar Yusufovun 2006-cı ildə bakalavr təhsilini bitirmək üçün diplom işini “Qafqaz İslam Ordusu (Nuru Paşa)” mövzusunə həsr etmiş-

dir. 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyət dövründə köməyimizə gəlmiş Nuru Paşanın dəstəsi bizi erməni qırğınından və təcavüzündən qurtarmışlar. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti qarşısında duran başlıca vəzifələrdən biri ölkənin müdafiəsinin və ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi idi. Belə bir vəziyyətdə Azərbaycan hökuməti hərbi yardım üçün Osmanlı dövlətinə müraciət etdi. Nəticədə, soyqırımı məruz qalmış Azərbaycan xalqının köməyinə gəlmiş türk hərbi hissələri ilə milli tərkibli qoşun hissələrinin əsasında Qafqaz İslam Ordusu yaradıldı və Nuru paşa onun komandanı təyin edildi. Türkiyə və Azərbaycan hərbi qüvvələrinin birgə mübarizəsi nəticəsində bilavasitə Nuru paşanın komandanlığı altında 1918-ci ilin iyun-avqust aylarında Gəncə ermənilərinin tərkisilah edilməsi həyata keçirildi. Qaraməryəm döyüşü, Kürdəmir döyüşü, Ağsu döyüşü, Şamaxı döyüşü, Salyan döyüşü uğurla başa çatdırıldı. Birinci Qafqaz Qırmızı Korpusunun və ingilis hərbi qüvvələri tərəfindən müdafiə olunan “Sentrokaspi diktaturası”nın qoşunlarına sarsıdıcı zərbə endirirdi. 1918-ci il sentyabrın 15-də Bakı şəhəri azad edilərək müstəqil Azərbaycan dövlətinin paytaxtına çevrildi. Rəssam tablounun mərkəzində at belində məğrur duruşlu Nuru Paşanı və onun ətrafında əllərində Türkün bayrağını tutmuş silahdaşlarının təsvirlərini vermişdir. Bu əsərlərdə gənc rəssam öz qarşısına böyük sərkərdə Nuru Paşanın işğalçılara qarşı apardığı mübarizəni tərənnüm etmək məqsədi qoymuşdu. Tarixi janrda yerinə yetirilmiş diplom iş müdafiə iştirakçıları tərəfindən yüksək qiymətləndirilərək əla qiymətə layiq görülmüşdür.

Magistr işində gənc rəssam Bəxtiyar Yusufovun yenə də tarixi janrda əsər yerinə yetirməyə qərar verir. Bu işdə gənc rəssam arteriyanın allahı adlandırılan general Əlağa Şıxlinskiin obrazı olmuşdur. Rəssam generalın həyat və yaradıcılığını ətraflı öyrəndikdən sonra onu məhz döyüş meydanında yaratmağa qərar verir. Böyük tablounun mərkəzində generalın məğrur duruşlu obrazı canlandırılmışdır. Əlağa Şıxlinski öz ordusuna müxtəlif təlimatlar verdiyi vəziyyətdə təsvir olunmuşdur. Onun qarşısında dayanan bir necə zabitlər diqqətlə onun tapşırıqlarını dinləyirlər. Tablounun arxa planında döyüş səhnəsi əks olunub; burada ağır artilleriyanın, topların düzülüşü, onların yanında dayanan ordunun dinamik hərəkətləri öz əksini tapmışdır. Bütün döyüşlərdən qalib çıxan azərbaycanlı generalın obrazını məhz döyüşdə əldə etdiyi nailiyyətləri nəzərə alan rəssam ona görə də, onun obrazını məhz döyüş vaxtı təsvir etməyə qərar vermişdir. Bu gün də dünyada öz hərbi bilik və bacarığına görə tanınan general Əlağa Şıxlinski daima xatırlanır. Onun artilleriya

sahəsində etdiyi kəşflər bu gün də bütün dünya hər b tarixində uğurla istifadə olunur. Əlağa Şıxlinski artilleriya nəzəriyyəsinə yeniliklər (“Şıxlinski üçbucağı”, “Şıxlinski formulu”) gətirmişdir.

Gəncəli fırça ustası rəssam Faiq Abdullayevin çəkdiyi “Nuru Paşanın Gəncədə qarşılınması” (2015) tablosunda adından da göründüyü kimi, cəsur hərbi qədim şəhərin küçələrindən birində təsvir olunmuşdur. Müəllifin təqdimatında onun xilaskar ordunu qarşılayan şəhər əhalisi ilə görüşü duyğulandırıcı çalarlarla zəngindir. At belində onu qarşılamağa çıxan əli qırmızı bayraqlı insanların çöhrələrinə hopmuş nikbinlikdə baş verənlərin gəncəlilərin böyük sevincinə səbəb olduğunu görmək mümkündür. Nuru Paşanın arxasındakı qədim memarlıq tikilisinin, sağdakı azman Gəncə çinarının buludları dağıdan mavi səma ilə qovşağının bədii təqdimatı əsəri monumentallığa bələməklə, onun kifayət qədər cəlbədicə və duyğulandırıcı görünməsini şərtləndirmişdir. Əsər tamamlananndan sonra Türkiyənin Gəncədəki konsulluğuna hədiyyə olunmuşdur.

Sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, Əməkdar incəsənət xadimi Ziyadxan Əliyev qeyd edir ki, “Gəncəli rəssam Faiq Abdullayev Nuru Paşa obrazına müraciət etməsi bu vaxta qədər onunla bağlı bir məsələnin aydınlaşmasına da kömək etmişdir. Əsər üzərində işləyərkən məlum olmuşdur ki, Faiq Abdullayevin mənbə kimi istifadə etdiyi fotonun məşhur sərkərdəyə heç bir dəxli yoxdur. Bu məsələdə rəssamın heç bir günahı yox idi. Çünki o vaxta qədər bütün Türkiyə və Azərbaycan mənbələrində Nuru Paşa məhz bu şəkillə təqdim olunurdu. Əslində isə həmin foto Qafqaz İslam Ordusunun Azərbaycana gəlmiş digər bir zabiti - Cəmil Cahit Toydəmirə məxsus idi. Portretin tamamlanmasından sonra Gəncədə səfərdə olan bir Türkiyə hərbiçisinin işə qarışmasından sonra, Ankaradan - Nuru Paşanın qızının arxivindən onun orijinal fotosu əldə olunmuşdur. Bundan sonra rəssam yenidən qəhrəmanın obrazı üzərində işləmiş və onun əsərdəki Cəmil Cahid cizgilərini yenisi ilə əvəzləmişdir” [4, s. 12].

Qrafika sahəsində xalq rəssamı Arif Hüseynovun “Əsrlər-nəsillər” müsabiqə-sərgisinə təqdim etdiyi bir neçə əsər Azərbaycan Demokratik Respublikasının generallarına həsr olunmuşdu. “Generallar” silsiləsinə Əlağa Şıxlinski, Səməd bəy Mehmandarov, Cümşüd Naxçıvanski və başqalarının obrazları daxildir. Ağ-qara cizgilərlə işlənmiş bu portretlər görməyə adət etdiyimiz forma-biçiməndən fərqlənir. Belə ki, oval daxilində işlənmiş portretlər, təsvir olunanların dövrünü və fəaliyyət dairəsini özündə əks etdirən təsvirlərlə əhatələnib.

Azərbaycan heykəltəraşlıq sahəsində Xalq Cümhuriyyətinin bir çox silahdaşlarının obrazları yaradılmışdır. Bunlardan xalq rəssamı Xanlar Əhmədovun “Səməd bəy Mehmandarov” (2011), “Əliağa Şıxlinski” (2011), əməkdar rəssam Arif Qaziyevin “Nuru Paşa”, Cavanşir Dadaşovun Məmməd Əmin Rəsulzadənin heykəlini, Xalq rəssamı Natiq Əliyevin memar Zivər bəy Əhmədbəyovun heykəlini və s. göstərmək olar.

Xanlar Əhmədovun son illərdə Azərbaycan tarixinin ən önəmli hadisələrinə və şəxsiyyətlərinə bədii münasibətinin ifadəsi olan əsərlərdə obrazlılıq kifayət qədər duyulan olduğundan onların bədii təsir gücü də qabarıqdır. Bunu onun iki məşhur Azərbaycan generalına həsr etdiyi kompozisiyalar da təsdiqləyir. Əvvəllər çar ordusunda xidmət edən və general-mayor rütbəsinə yüksələn Səməd bəy Mehmandarov Azərbaycanda Demokratik Respublika elan olunanda onun müdafiə naziri vəzifəsində çalışmışdı. Heykəltəraş Səməd bəy Mehmandarovu hərbi geyimdə - kətildə oturmuş vəziyyətdə təsvir edib. Ancaq onun ətrafına diqqətli baxışından hiss olunur ki, o, indiki durumda narahatdır. Qənaətimizcə, bu da təbiiidir. Çünki, respublikanın mövcudluğu dövründə qazanılmış müstəqillik dəfələrlə itirilmək təhlükəsi ilə qarşılaşmışdı və hər dəfə yaranan vəziyyətdən çıxış yolunun tapılmasında ölkənin müdafiə nazirinin məsuliyyəti çox böyük idi. Onun dizlərinə tapınan qollarının qətiyyətli vəziyyəti məkrli niyyətlərin bu dəfə də dəf ediləcəyinə inam duyulur. Bu mənada heykəltəraşın Səməd bəyin obrazı üçün tapdığı çoxmənalı duruşu təbii hesab etmək olar. Müəllifin heykəlin ümumi plastik tutumuna verdiyi bir qədər ümumiləşdirilməyə meylli gərşəkçi-real şərh də obrazın insandırıcı və duyğulandırıcı qəbulunda duyulası önəm kəsb edir [1, s. 66].

Heykəltəraş məşhurluq baxımından S.Mehmandarovdan geri qalmayan digər hərbcimiz Əliağa Şıxlinskiyin heykəlində isə fərqli kompozisiya həllindən istifadə etmişdir. Onun zahirən görünən əlaməti görkəmli hərbi xadimin, artilleriya generalının ayaq üstə təqdimatıdır. Ənənəvi hərbi geyimdə təsvir olunmuş Əliağa Şıxlinskiyin əllərini arxasına qoyaraq, ciddi baxışlarını irəli yönəltməsində onun döyüş meydanında baş verənləri qayğıkeşliklə izlədiyini nümayiş etdirir. Nikolay ordusunda “artilleriyanın allahı” ayaması qazanan generalın inamlı duruşunda düşmənlə həlledici döyüşdə də qələbə qazanılacağına inam böyükdür. Bu əsərdə də bədii ümumiləşdirmə ilə real şərh qoşalaşdıran Xanlar Əhmədov heykəlin bütünlükdə monumentallığını şərtləndirən plastik tutumun əldə edilməsinə nail olmuşdur.

Arif Qaziyevin sözün əsl mənasında onun sənətkarlığı ilə vətənpərvərliyinin vəhdətinin ifadəsi olan “Nuru Paşa” (2014) əsərində Azərbaycan tarixində

ölçüyəgəlməz dərəcədə rolu olan Türkiyə hərbiçisinin obrazı yaradılmışdır. Onun əslində 1918-ci ildə minlərlə azərbaycanlını genosiddən xilas edən, paytaxt Bakını daşnak-bolşevik işğalından azad edən Nuru paşanın obrazına müraciəti çox təqdir olunandır. Türk sərkərdəsinin əməllərinə müvafiq qürurlu obrazını yaratmaq məqsədilə heykəltəraş onu at üzərində təsvir etmişdir. Atın və onun üstündə oturmuş Nuru Paşanın nisbətən sakit durumundan hiss olunur ki, o, düşmən üzərinə hazırlanan növbəti həmlə ərəfəsində təsvir olunmuşdur. Hərəkətdə olan atın başını sakitcə sağa döndərməsində, əlini qılıncının üstünə qoymuş hərbiçinin isə sola diqqətli baxışında hər an gərginləşə biləcək vəziyyətdən nəticə çıxarmaq istəyi duyulandır. Müəllifin təqdimatında düşmənlə mübarizədə ad çıxarmış Nuru paşanın özünə inamlı duruşunda və tamaşaçıda bu inamı yaradan ifadəli siluetin əldə olunmasında yüksək icra sənətkarlığının əlamətləri qabarıq duyulur. Bütün əsərlərində olduğu kimi bu kompozisiyasında da Arif Qazıyev yumşaq yapma manerasına üstünlük verməklə, ümumi plastik tutumun aydınlığına və təsirliliyinə nail olduğunu bir daha sərgiləmişdir. Onun hazırladığı və hazırda Türkiyə Respublikasının Bakıdakı səfirliyinin həyətindəki büstü (2012) də Arif Qazıyev tərəfindən hazırlanmışdır.

Beləliklə, Azərbaycan təsviri sənətində xalq Cümhuriyyətinin yaradıcılarının obrazları yetərincə olmasa da kifayət qədər öz əksini tapmışdır. Yetişən gənc yaradıcı nəslin nümayəndələri tarixdə istiqlal uğrunda canından keçmiş Cümhuriyyət fədailərinin şərəfinə yeni əsərlər yaradacaqlar.

Açar sözlər: Cümhuriyyət, təsvir, rəngkarlıq, heykəl, obraz.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağasoy-Səfərova H. Müstəqillik dövründə Azərbaycan dəzgah heykəltəraşlığı: sənət. üzrə fəls. d.-ru elmi dər. al. üçün təq. ed. Dis. – Bakı, 2015.
2. Quliyev R. Azərbaycan təsviri sənətində tarix və şəxsiyyət. Bakı, 2013. s. 218.
3. Əliyev Z. Ceyhun Həməzəyev. Sönmüş ocağın işıqları – Bakı: Letterpress, 2013, 80 s.
4. Əliyev Z. Gəncəli rəssamın Nuru paşa sevgisi // “Mədəniyyət”, 2017, 15 sentyabr, s. 12.
5. Sadıqov S. Gənc rəssam Bəxtiyarın rənglər aləmi. // “Paritet” qəzeti, 2012, 15–16 mart s. 12.

Sadiqov Samir (Azerbaijan)**Republic in fine art**

In this article is given the information about paintings in which the images of public and political benefactors and cultural figures have found their reflection. Also here we can see the images of generals of Azerbaijan People's Republic. To this theme T.Agababayev's, E.Mammadov's, A.Mammadov's, B.Yusifov's, Dj.Hamzayev's and others works are dedicated. This theme we can also see in sculptural works of such famous sculptors as People's Artist of Azerbaijan Khanlar Ahmadov, "Samadbay Mehmandarov" (2011), "Aliaga Shikhlinskiy" (2011), Honoured Artist Arif Qaziyev's "Nuru Pasha", Dj.Dadashov's "Mammad Amin Rasulzadeh", People's Artist Natiq Aliyev's "Architect Zivar bay Ahmadbayov" and others.

Key words: Republic, icon, painting, sculpture, image.

Самир Садыхов (Азербайджан)**Республика в изобразительном искусстве**

В статье дается информация о произведениях живописи, в которых нашли отражение образы общественно-политических и культурных деятелей, а также генералов Азербайджанской Народной Республики. Этой тематике были посвящены работы Т.Агабабаева, Э.Мамедова, А.Мамедова, Б.Юсифова, Дж. Гамзаева и др. Эта тема была затронута и в скульптурных произведениях, среди которых следует выделить работы Народного художника Ханлара Ахмедова «Самед бек Мехмандаров» (2011), «Алиага Шихлинский» (2011), заслуженного художника Арифа Казиева «Нуру Паша», Джахангира Дадашева «Мамед Эмин Расулзаде», Народного художника Натика Алиева «Архитектор Зивер бек Ахмедбеков» и др.

Таким образом, в творчестве художников Азербайджана тема отображения выдающихся деятелей Азербайджанской Народной Республики нашла свое отражение в довольно широком спектре. Представители нового поколения художников и сегодня создают произведения, посвященные известным деятелям Народной Республики, отдавшим свою жизнь за независимость родины.

Ключевые слова: республика, изображение, живопись, скульптура, образ.